

**SPORAZUM
IZMEĐU
REPUBLIKE TURSKE
I
CRNE GORE
O SOCIJALNOM OSIGURANJU**

Republika Turska i Crna Gora (u daljem tekstu: države ugovornice) u želji da urede odnose u oblasti socijalnog osiguranja, dogovorile su se o sljedećem:

**DIO I
OPŠTE ODREDBE**

**Član 1
Definicije pojmova**

(1) U ovom sporazumu sljedeći pojmovi znače:

1. teritorija:

u odnosu na Tursku: RepublikaTurska;

u odnosu na Crnu Goru: Crna Gora;

2. pravni propisi: zakoni, podzakonski akti i drugi opšti akti koji se odnose na oblasti socijalnog osiguranja iz člana 2 stav 1 ovog sporazuma;

3. nadležni organ:

u Republici Turskoj: Ministarstvo rada i socijalne sigurnosti;

u Crnoj Gori: nadležna ministarstva;

4. nadležni nosilac: nosilac osiguranja kod koga lice ima ili bi imalo pravo na davanje u skladu sa pravnim propisima iz člana 2 ovog sporazuma;

5. nosilac: organizacija, odnosno organ nadležan za sprovođenje pravnih propisa iz člana 2 stav 1 ovog sporazuma;

6. osiguranik: lice na koje se primjenjuju ili su se primjenjivali pravni propisi iz člana 2 ovog sporazuma;

7. periodi osiguranja: periodi za koje su plaćeni doprinosi i sa njima izjednačeni periodi prema pravnim propisima iz člana 2 ovog sporazuma;

8. davanje: sva davanja ili penzije,uključujući sva sredstva koja se obezbjeđuju iz javnih fondova, kao i povećanja, revalorizacije dodataka ili dopunskih naknada, osim ako nije drukčije određeno ovim sporazumom;

9. prebivalište:

mjesto stalnog boravka;

10. boravište: mjesto privremenog boravka;

11. član porodice: lice određeno ili priznato kao takvo prema pravnim propisima koje primjenjuje nadležni nosilac;

12. korisnik:

lice određeno ili priznato kao takvo prema pravnim propisima država ugovornica

13. nadživjeli: lice određeno ili priznato kao takvo prema pravnim propisima država ugovornica.

(2) U ovom sporazumu ostali pojmovi imaju značenje koje im pripada prema pravnim propisima država ugovornica.

Član 2 **Stvarno područje važenja**

(1) Ovaj sporazum se odnosi na pravne propise:

U Republici Turskoj na:

1. invalidnost, starost, smrt, povrede na radu i profesionalne bolesti, osiguranje nezaposlenih, bolest i materinstvo pod opštim zdravstvenim osiguranjem zaposlenih ugovorom kod jednog ili više poslodavaca.
2. invalidnost, starost, smrt, povrede na radu i profesionalne bolesti, bolest i materinstvo pod opštim zdravstvenim osiguranjem samozaposlenih tj. privatnika bez ugovora o radu.
3. Invalidnost, starost, smrt, bolest i materinstvo pod opštim zdravstvenim osiguranjem osoba koje rade u javnim službama.
4. Invalidnost, starost, smrt, povrede na radu i profesionalne bolesti, osiguranje nezaposlenih, bolest i materinstvo pod opštim zdravstvenim osiguranjem zaposlenih u fondovima, iz člana 20 Zakonika o socijalnom osiguranju broj 560.

U Crnoj Gori o:

1. zdravstvenom osiguranju, zdravstvenoj zaštiti i materinstvu;
2. penzijskom i invalidskom osiguranju (starost, invalidnost i smrt);
3. povredi na radu i profesionalnoj bolesti;
4. novčanoj naknadi za slučaj nezaposlenosti;
5. dodatku za djecu.

(2) Ovaj sporazum se odnosi na sve pravne propise kojima se objedinjuju, proširuju, mijenjaju ili dopunjuju pravni propisi iz stava 1 ovog člana.

(3) Ovaj sporazum se odnosi na pravne propise o novoj grani ili novom sistemu socijalnog osiguranja pod uslovom da države ugovornice u tom cilju zakluče novi sporazum.

Član 3

Lica na koja se ovaj sporazum primjenjuje

Ovaj sporazum se primjenjuje na lica za koja važe ili su važili pravni propisi jedne ili obje države ugovornice i na članove porodice i nadživjele.

Član 4

Jednaki tretman

Ako ovim sporazumom nije drukčije predviđeno, licu sa prebivalištem na teritoriji jedne od država ugovornica i na koje se primjenjuju odredbe ovog sporazuma obezbjeđuju se prava predviđena propisima te države ugovornice, pod istim uslovima kao i njenom državljaninu.

Član 5

Transfer davanja

(1) Osim ako ovim sporazumom nije drukčije određeno, isplata davanja utvrđenog prema pravnim propisima jedne od država ugovornica nastavlja se u istom iznosu licu iz člana 3 ovog sporazuma koje ima prebivalište na teritoriji druge države ugovornice. U slučaju kada ima prebivalište na teritoriji treće države, davanja će biti isplaćena u skladu sa pravnim propisima države koja vrši isplatu.

(2) Stav I ovog člana ne primjenjuje se na:

- u odnosu na Tursku na sve vrste davanja uz penzije i dodatke koji se pokrivaju iz državnog budžeta.
- u odnosu na Crnu Goru, na najnižu penziju;

DIO II

ODREDBE O PRAVNIM PROPISIMA KOJI SE PRIMJENJUJU

Član 6

Opšte odredbe

Ako ovim sporazumom nije drukčije određeno:

1. Na zaposleno lice, odnosno lice koje obavlja samostalnu djelatnost na teritoriji jedne od država ugovornica će se primjenjivati pravni propisi te države ugovornice i kada se prebivalište lica, odnosno sjedište poslodavca nalazi na teritoriji druge države ugovornice.

2. Na državne službenike i sa njima izjednačena lica primjenjuju se pravni propisi one države ugovornice u čijoj su administraciji zaposleni.

3. Na lice zaposleno u filijali ili stalnom predstavništvu registrovanom na teritoriji druge države ugovornice u kojoj se ne nalazi njegovo sjedište primjenjuju se pravni propisi države ugovornice na čijoj teritoriji je registrovana filijala ili stalno predstavništvo.

Član 7

Privremeno upućivanje

Ako lice zaposleno na teritoriji jedne od država ugovornica bude privremeno upućeno od strane svog poslodavca da obavi određeni posao na teritoriji druge države ugovornice, na njega će se primjenjivati pravni propisi prve države ugovornice, za period ne duži od 24 mjeseca, pod uslovom da zadrži status zaposlenog kod istog poslodavca, ili ako lice koje obavlja samostalnu djelatnost na teritoriji jedne države ugovornice, nastavi da privremeno obavlja istu djelatnost na teritoriji druge države ugovornice, na njega će se primjenjivati pravni propisi prve države ugovornice, za period ne duži od 24 mjeseca. U oba slučaja ovaj period može biti produžen do 60 mjeseci, uz prethodnu saglasnost nadležnih organa država ugovornica.

Član 8

Osoblje međunarodnih transportnih preduzeća

Na lice koje je član putujućeg ili letećeg osoblja preduzeća koje za svoj ili tuđ račun, obavlja usluge međunarodnog transporta putnika ili roba u drumskom, željezničkom, vazdušnom ili vodenom saobraćaju i ima sjedište na teritoriji jedne od država ugovornica primjenjuju se pravni propisi te države ugovornice.

Član 9

Članovi posade i ostali zaposleni na brodu

(1) Na lice koje je član posade broda koji plovi pod zastavom jedne od država ugovornica primjenjuju se pravni propisi te države ugovornice.

(2) Ako lice koje redovno radi u teritorijalnim vodama, odnosno u luci jedne od država ugovornica, a nije član posade broda, bude angažovano u utovaru, istovaru i popravci broda koji plovi pod zastavom druge države ugovornice, ili nadzire ove aktivnosti, primjenjuju se pravni propisi države ugovornice u kojoj se luka nalazi, odnosno u čijim teritorijalnim vodama je to lice angažovano.

(3) Na lice koje je angažovano na brodu koji plovi pod zastavom jedne od država ugovornica od strane preduzeća, odnosno poslodavca sa sjedištem, odnosno prebivalištem na teritoriji druge države ugovornice, primjenjuju se pravni propisi druge države ugovornice, ako to lice ima prebivalište na njenoj teritoriji; za primjenu navedenih propisa, poslodavcem se smatra preduzeće ili lice koje isplaćuje zaradu.

Član 10

Diplomatske misije i konzularna predstavništva

(1) Diplomate i ostala lica zaposlena u diplomatskim misijama ili konzularnim predstavništvima, jedne države ugovornice podliježu pravnim propisima države ugovornice koja ih upućuje.

(2) Na lokalno zaposleno lice u diplomatskoj misiji, odnosno konzularnom predstavništvu, koje nije poslato, primjenjuju se pravni propisi države ugovornice na čijoj je teritoriji zaposleno. Međutim, oni mogu izabrati propise države koja ih zapošljava, u roku od tri mjeseca od dana zaposlenja, pod uslovom da su državljani te države.

(3) Lica na koja se ne odnose st. 1 i 2 ovog člana podliježu pravnim propisima države prijema.

Član 11

Izuzeci

Nadležni organi država ugovornica mogu sporazumno dogovoriti izuzetke od čl. 7 do 10 u vezi sa pravnim propisima koji se primjenjuju na lice ili grupu lica.

DIO III

POSEBNE ODREDBE

POGLAVLJE 1

BOLEST I MATERINSTVO

Član 12

Sabiranje perioda osiguranja

(1) Ako pravni propisi jedne države ugovornice uslovljavaju pravo na davanje navršenjem perioda osiguranja, nadležni nosilac te države uzeće u obzir periode osiguranja navršene prema pravnim propisima druge države ugovornice, pod uslovom da se ne poklapaju, kao da su u pitanju periodi osiguranja navršeni prema pravnim propisima prve države ugovornice.

(2) Sabiranje perioda osiguranja iz stava 1 ovog člana za ostvarivanje prava na novčane naknade u slučaju bolesti i materinstva važi samo ako se osiguranik bavi djelatnošću po osnovu koje je obavezno osiguran na teritoriji države ugovornice prema čijim propisima je podnjet zahtjev.

Član 13

Pravo na korišćenje zdravstvenih usluga na teritoriji druge države ugovornice

- (1) Lice iz čl. 7 i 10 ovog sporazuma, kao i članovi njegove porodice, imaju pravo na davanja za slučaj bolesti i materinstva ukoliko njihovo stanje to zahtijeva u skladu sa propisima nosioca na teritoriji druge države ugovornice na teret nadležnog nosioca.
- (2) Odredbe stava 1 ovog člana ne primjenjuju se, u odnosu na Republiku Tursku, na njene diplomate i državne službenike.
- (3) Osiguranik koji ima pravo na davanja prema pravnim propisima jedne države ugovornice, kao i članovi njegove porodice, imaju pravo na davanje za vrijeme privremenog boravka na teritoriji druge države ugovornice kada njihovo stanje zahtijeva hitno pružanje medicinske usluge, a na teret nadležnog nosioca.
- (4) Ako lice koje je osigurano prema pravnim propisima jedne države ugovornice, kao i članovi njegove porodice koji s njim prebivaju, promijeni boravak na teritoriju druge države ugovornice za vrijeme korišćenja zdravstvene zaštite koju mu pruža nadležni nosilac, i dalje zadržava to pravo pod uslovom da je dobijena prethodna saglasnost nadležnog nosioca. Nadležni nosilac može saglasnost da uskrati samo zbog zdravstvenog stanja osiguranika koje mu onemogućava putovanje.
- (5) Saglasnost iz stava 4 ovog člana, koja nije data zbog opravdanih razloga, može se i naknadno dati od strane nadležnog nosioca.
- (6) Uslovi za sticanje prava, sadržina, obim i trajanje prava i krug članova porodice koji imaju pravo na davanja određuju se prema pravnim propisima koji važe za nadležnog nosioca, a način korišćenja zdravstvene zaštite prema pravnim propisima koji važe za nosioca mjesta boravka.

Član 14

Pravo na korišćenje zdravstvenih usluga članova porodice osiguranog lica sa prebivalištem u drugoj državi ugovornici

- (1) Članovi porodice lica koje je osigurano kod nosioca jedne države ugovornice, korisnici su davanja ako imaju prebivalište na teritoriji druge države ugovornice kao da su osigurani kod nosioca mjesta njihovog prebivališta. Troškovi pružene zdravstvene zaštite padaju na teret nadležnog nosioca.
- (2) Članovi porodice iz stava 1 ovog člana koji borave ili promijene prebivalište na teritoriju države nadležnog nosioca, koriste davanja u skladu sa pravnim propisima te države ugovornice.

(3) Uslovi za sticanje prava, trajanje, sadržina i obim davanja, kao i krug članova porodice koji imaju pravo na korišćenje zdravstvenih usluga određuju se u skladu sa pravnim propisima koje primjenjuje nadležni nosilac, a način pružanja davanja određuje se prema pravnim propisima koje primjenjuje nosilac mjesta prebivališta.

Član 15

Pravo na korišćenje zdravstvenih usluga korisnika penzije i članova njihovih porodica

(1) Na korisnike penzije, ostvarene prema pravnim propisima obje države ugovornice i njihove članove porodice, primjenjuju se pravni propisi one države ugovornice na čijoj teritoriji imaju prebivalište.

(2) Na korisnike penzije ostvarene prema pravnim propisima jedne države ugovornice i njihove članove porodice koji imaju prebivalište u drugoj državi ugovornici, primjenjuju se pravni propisi te države ugovornice, kao da je pravo na penziju ostvareno prema njenim pravnim propisima, a na teret nadležnog nosioca.

Uslovi za sticanje prava, trajanje, sadržina, kao i krug članova porodice koji imaju pravo na korišćenje zdravstvene zaštite određuju se u skladu sa pravnim propisima države ugovornice u kojoj je lice osigurano, a način i obim pružanja davanja određuje se prema pravnim propisima koje primjenjuje nosilac mjesta prebivališta.

(3) Korisnik penzije iz stava 2 ovog člana, kao i članovi njegove porodice, sa prebivalištem u jednoj državi ugovornici čije stanje za vrijeme boravka u drugoj državi ugovornici zahtijeva hitno pružanje medicinskih usluga, ima pravo na ta davanja prema pravnim propisima i na teret nosioca druge države ugovornice.

(4) Kada korisnik penzije prema pravnim propisima jedne države ugovornice i članovi njegove porodice borave na teritoriji druge države ugovornice, koriste zdravstvene usluge, ukoliko njihovo stanje zahtijeva hitno pružanje medicinskih usluga, a na teret nosioca kod koga su osigurani.

Član 16

Ortopedska pomagala, proteze i druga zdravstvena davanja veće vrijednosti

Ortopedska pomagala, proteze i druga zdravstvena davanja veće vrijednosti pružaju se, osim u slučajevima hitnosti, uz odobrenje nadležnog nosioca. Lista ovih davanja daje se kao prilog uz Administrativni sporazum.

Član 17

Novčana davanja

(1) Novčana davanja primjenom Sporazuma odobrava nadležni nosilac prema pravnim propisima koje on primjenjuje.

(2) Ako prema pravnim propisima jedne države ugovornice iznos novčanih davanja zavisi od broja članova porodice, nadležni nosilac uzima u obzir i članove porodice koji imaju prebivalište na teritoriji druge države ugovornice.

Član 18

Naknada troškova

Nadležni nosilac vrši naknadu troškova zdravstvenih usluga nosiocu osiguranja druge države ugovornice za davanja pružena u skladu sa čl. 13, 14, 15, 16 i 24 ovog sporazuma, prema postupku utvrđenom Administrativnim sporazumom.

POGLAVLJE 2

STAROST, INVALIDNOST I SMRT

Član 19

Sabiranje perioda osiguranja

(1) Ako je, prema pravnim propisima jedne države ugovornice, sticanje, očuvanje ili ponovno priznavanje prava na davanje uslovljeno navršenjem perioda osiguranja, nosilac te države ugovornice uzima u obzir, ako je potrebno, i periode osiguranja navršene prema pravnim propisima druge države ugovornice, kao da su navršeni prema njegovim pravnim propisima, pod uslovom da se ne poklapaju.

(2) Licu koje i, pored primjene stava 1 ovog člana, ne ispunjava uslove za sticanje prava na davanje, nadležni nosilac uzima u obzir i periode osiguranja navršene u trećoj državi sa kojom obje države ugovornice imaju zaključene sporazume o socijalnom osiguranju, u kojima je predviđeno sabiranje perioda osiguranja, pod uslovom da se ne poklapaju.

(3) Ako je, prema pravnim propisima jedne države ugovornice, pravo na određeno davanje uslovljeno navršenjem perioda osiguranja u određenom zanimanju, odnosno poslu ili u zanimanju za koje postoji poseban sistem, nosilac te države ugovornice uzima u obzir i periode osiguranja koji su, prema pravnim propisima druge države ugovornice, navršeni u istom zanimanju, odnosno poslu ili u odgovarajućem sistemu.

(4) Prema turskim pravnim propisima period osiguranja od jednog kalendarskog mjeseca se računa kao 30 dana, a jedna kalendarska godina kao 360 dana.

Član 20

Period osiguranja kraći od jedne godine

(1) Ako je ukupan period osiguranja navršen prema pravnim propisima jedne države ugovornice kraći od 12 mjeseci, ne odobrava se pravo na davanje, izuzev u slučaju kada, prema tim pravnim propisima, postoji pravo na davanje samo po osnovu tog perioda osiguranja.

(2) Period osiguranja iz stave 1 ovog člana po osnovu koga nosilac jedne države ugovornice ne odobrava davanje, uzima u obzir nosilac druge države ugovornice za sticanje, očuvanje i ponovno priznavanje prava na davanje, kao i određivanje njegove visine, kao da je taj period navršen prema njegovim pravnim propisima.

Član 21

Utvrđivanje novčanog davanja

(1) Ako prema pravnim propisima jedne države ugovornice postoji pravo na davanje i bez primjene člana 19 ovog sporazuma, nadležni nosilac te države ugovornice utvrđuje davanje isključivo na osnovu perioda osiguranja koji se uzimaju u obzir prema tim pravnim propisima.

(2) Ako prema pravnim propisima jedne države ugovornice postoji pravo na davanje samo uz primjenu člana 19. ovog sporazuma, nadležni nosilac te države ugovornice utvrđuje iznos davanja tako što:

1. obračunava teorijski iznos davanja koji bi pripadao da su ukupni periodi osiguranja koji se uzimaju u obzir za obračun davanja navršeni prema pravnim propisima koje on primjenjuje.

2. na osnovu tako obračunatog iznosa, utvrđuje iznos davanja srazmjeran odnosu između perioda osiguranja navršenih isključivo prema pravnim propisima koje on primjenjuje i ukupnih perioda osiguranja koji se uzimaju u obzir za obračun davanja;

(3) Ako se prema pravnim propisima jedne države ugovornice iznos davanja obračunava na osnovu zarade, osnovice osiguranja, odnosno uplaćenog doprinosa u određenom periodu, nadležni nosilac uzima u obzir zaradu, osnovicu osiguranja, odnosno uplaćeni doprinos isključivo iz perioda osiguranja navršenog prema pravnim propisima koje on primjenjuje.

Član 22

Umanjenje, suspenzija i ukidanje davanja

(1) Lica na koja se ovaj sporazum primjenjuje ne podliježu pravnim propisima dviju država ugovornica o umanju, suspenziji ili ukidanju davanja u slučaju istovremenog korišćenja.

(2) U odnosu na Republiku Tursku, ukoliko se njen korisnik davanja zaposli u drugoj državi ugovornici, obustavlja se isplata davanja u skladu sa pravnim propisima koje ona primjenjuje.

POGLAVLJE 3

DAVANJA ZA SLUČAJ SMRTI

Član 23

Sabiranje perioda osiguranja i sticanje prava na davanje

(1) Ako je prema pravnim propisima jedne države ugovornice pravo na davanje za slučaj smrti uslovljeno navršenim periodima osiguranja, nadležni nosilac te države ugovornice uzima u obzir, ako je to potrebno, i periode osiguranja navršene prema pravnim propisima druge države ugovornice, kao da su navršeni prema pravnim propisima koje on primjenjuje, pod uslovom da se ne poklapaju.

(2) Ako lice osigurano prema pravnim propisima jedne države ugovornice umre na teritoriji druge države ugovornice smatra se da je umrlo na teritoriji države ugovornice u kojoj je osigurano i u kojoj ispunjava uslove za davanje za slučaj smrti.

(3) Ako pravo na davanje za slučaj smrti postoji prema pravnim propisima obje države ugovornice primjenjuju se isključivo pravni propisi one države ugovornice na čijoj teritoriji je umrlo lice imalo prebivalište.

POGLAVLJE 4

POVREDE NA RADU I PROFESIONALNE BOLESTI

Član 24

Zdravstvene usluge

(1) Lice koje po osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti ima pravo na davanje prema pravnim propisima jedne države ugovornice, a ima prebivalište ili boravište na teritoriji druge države ugovornice, ima pravo na zdravstvene usluge prema pravnim propisima države ugovornice na čijoj teritoriji ima prebivalište ili boravište, a na teret nadležnog nosioca.

(2) Za korišćenje proteza, pomagala i drugih zdravstvenih usluga veće vrijednosti, primjenjuje se odredba člana 16 ovog sporazuma.

(3) Na naknadu troškova nastalih prema stavu 1 ovog člana primjenjuju se odredbe člana 18 ovog sporazuma.

Član 25

Profesionalne bolesti

(1) Ako je odobrenje davanja za slučaj profesionalne bolesti, prema pravnim propisima jedne države ugovornice, uslovljeno time da je bolest prvi put utvrđena na teritoriji te države ugovornice, smatra se da je taj uslov ispunjen ako je ta bolest prvi put utvrđena na teritoriji druge države ugovornice.

(2) Ako je odobrenje davanja za slučaj profesionalne bolesti, prema pravnim propisima jedne države ugovornice, uslovljeno time da je obavljanje djelatnosti koja može da izazove tu bolest, trajalo određeno vrijeme, nadležni nosilac te države ugovornice, ako je to potrebno, uzima u obzir i vrijeme obavljanja takve djelatnosti u skladu sa pravnim propisima druge države ugovornice.

Član 26

Novčano davanje

(1) Ako pravo na novčano davanje za slučaj profesionalne bolesti postoji prema pravnim propisima obje države ugovornice, davanje se odobrava samo prema pravnim propisima one države ugovornice na čijoj teritoriji je posljednji put obavljana djelatnost koja može da izazove tu profesionalnu bolest.

(2) Ako lice, koje je po osnovu profesionalne bolesti primalo ili prima novčano davanje na teret nosioca jedne države ugovornice, zbog pogoršanja bolesti prouzrokovanog obavljanjem djelatnosti koja, prema pravnim propisima druge države ugovornice, može da izazove profesionalnu bolest, podnese zahtjev za davanje nosiocu druge države ugovornice, nosilac prve države ugovornice i dalje snosi troškove davanja, bez obzira na pogoršanje, prema svojim pravnim propisima. Nosilac druge države ugovornice odobrava davanje u visini razlike između davanja koje pripada nakon pogoršanja i davanja koje bi, po osnovu nastupanja te bolesti, pripadalo prema njegovim pravnim propisima.

POGLAVLJE 5 NEZAPOSLENOST

Član 27

Sabiranje perioda osiguranja

- (1) Ako je pravo na davanje po osnovu nezaposlenosti uslovljeno navršenjem perioda osiguranja, periodi osiguranja navršeni prema pravnim propisima država ugovornica se sabiraju, pod uslovom da se ne poklapaju.
- (2) Iznos, trajanje i način isplate davanja utvrđuje se prema pravnim propisima nadležnog nosioca.

POGLAVLJE 6 PORODIČNA DAVANJA - DODATAK ZA DJECU

Član 28

Sabiranje perioda osiguranja

- (1) Ako je pravo na davanje po osnovu porodičnih davanja - dodatka za djecu uslovljeno navršenjem perioda osiguranja, periodi osiguranja navršeni prema pravnim propisima država ugovornica se sabiraju, pod uslovom da se ne poklapaju
- (2) Pravo na porodično davanje - dodatak za djecu se određuje prema pravnim propisima one države ugovornice po kojima je lice osigurano i za djecu koja imaju prebivalište na teritoriji druge države ugovornice.
- (3) Ako pravo na porodično davanje – dodatak za djecu postoji prema pravnim propisima obje države ugovornice, primjenjuju se isključivo pravni propisi one države ugovornice na čijoj teritoriji dijete ima prebivalište.

DIO IV RAZNE ODREDBE

Član 29

Administrativni sporazumi i saradnja

- (1) Nadležni organi država ugovornica odlučuju o administrativnim sporazumima neophodnim za primjenu ovog sporazuma.

(2) Nadležni organi država ugovornica se međusobno obavještavaju, u što kraćem roku, o svim mjerama preduzetim u cilju sprovođenja Sporazuma, kao i o promjenama svojih propisa ukoliko se one odnose na primjenu ovog sporazuma.

(3) Nadležni organi država ugovornica, u cilju olakšavanja primjene Sporazuma, određuju organe za vezu.

(4) Nadležni organi i nosioci država ugovornica se međusobno pomažu u vezi sa pitanjima koja se odnose na primjenu ovog sporazuma, ukoliko je u pitanju primjena nacionalnih propisa. Ta pomoć je besplatna.

(5) Ljekarske preglede koji se obavljaju isključivo zbog primjene pravnih propisa jedne države ugovornice, a odnose se na lica koja imaju prebivalište ili boravište na teritoriji druge države ugovornice obaviće na zahtjev nadležnog nosioca i na njegov teret, nosilac prema mjestu prebivališta ili boravišta. Ljekarske preglede koji se obavljaju zbog primjene pravnih propisa obje države ugovornice obavlja na svoj teret, nosilac prema prebivalištu ili boravištu lica čiji se pregled zahtijeva.

Član 30

Zaštita ličnih podataka

Svaka povjerljiva informacija o licu koja je dostavljena jednoj državi ugovornici od strane druge države ugovornice u skladu sa ovim sporazumom, biće jedino korišćena u primjeni ovog sporazuma i pravnih propisa na koje se ovaj sporazum odnosi. Druga država ugovornica je obavezna da čuva dostavljenu informaciju.

Član 31

Upotreba službenih jezika

(1) Nadležni organi i nosioci država ugovornica mogu međusobno da komuniciraju na svojim službenim jezicima u cilju primjene ovog sporazuma.

(2) Zahtjevi i dokumenta ne mogu se odbaciti zbog toga što su napisani na službenom jeziku druge države ugovornice.

Član 32

Oslobađanje od poreza i ovjera

(1) Oslobađanje ili smanjenje poreza i taksu predviđeno pravnim propisima jedne države ugovornice za pisane podneske ili dokumenta koja se prilažu zbog primjene njenih pravnih propisa, odnosi se i na odgovarajuće pisane podneske i dokumenta koji se prilažu zbog primjene ovog sporazuma ili pravnih propisa druge države ugovornice.

(2) Isprave, dokumenta i pisani podnesci bilo koje vrste, koji se prilažu prilikom primjene ovog sporazuma, ne podliježu ovjeri.

Član 33

Podnošenje pisanih dokumenata

(1) Zahtjevi, izjave ili pravna sredstva koja su u primjeni ovog sporazuma ili pravnih propisa jedne države ugovornice podnijeta organu, nosiocu ili nekoj drugoj nadležnoj ustanovi jedne države ugovornice, smatraju se zahtjevima, izjavama ili pravnim sredstvima podnijetim organu, nosiocu ili nekoj drugoj nadležnoj ustanovi druge države ugovornice.

(2) Zahtjev za davanje, podnijet prema pravnim propisima jedne države ugovornice, u cilju primjene ovog sporazuma smatra se zahtjevom za davanje podnijetim prema pravnim propisima druge države ugovornice.

(3) Zahtjevi, izjave ili pravna sredstva koja primjenom pravnih propisa jedne države ugovornice treba podnijeti organu, nosiocu ili nekoj drugoj nadležnoj ustanovi te države ugovornice, mogu se, u istom roku, podnijeti odgovarajućem organu, nosiocu ili nekoj drugoj nadležnoj ustanovi druge države ugovornice.

(4) U slučajevima iz st. 1 do 3 ovog člana navedene institucije, bez odlaganja, dostavljaju zahtjeve, izjave ili pravna sredstva odgovarajućim institucijama druge države ugovornice neposredno ili posredstvom organa za vezu.

Član 34

Naknada štete

(1) Ako lice koje prema pravnim propisima jedne države ugovornice prima davanje za štetu koja je nastala u drugoj državi ugovornici i ima, prema njenim pravnim propisima, pravo na naknadu štete od trećeg lica, tada pravo na tu naknadu prelazi na nosioca prve države ugovornice prema njegovim pravnim propisima.

(2) Ako je pravo na naknadu štete u vezi sa istovrsnim davanjima, po osnovu istog slučaja štete, prenijeto, u skladu sa stavom 1 ovog člana, nosiocima obje države ugovornice, treće lice može isplatiti naknadu štete sa oslobađajućim dejstvom, jednom ili drugom nosiocu. Nosioci će namiriti svoja potraživanja po ovom osnovu srazmjerno davanjima koja isplaćuju.

Član 35

Povraćaj nepripadajućih iznosa

(1) Ako je na osnovu odredaba Sporazuma, nosilac jedne države ugovornice isplatio korisniku nepripadajući iznos davanja, nosilac te države može da zatraži od nosioca druge države ugovornice, koji je nadležan za plaćanje naknade korisniku, da od zaostalih davanja koja treba da isplati korisniku, zadrži preplaćeni iznos. Nadležni nosilac druge države ugovornice je dužan da tako umanjeni iznos doznači drugoj državi ugovornici.

(2) Ukoliko nije moguće obezbijediti povraćaj na navedeni način primjenjuje se sljedeće:

1. Ako je nosilac jedne države ugovornice isplatio iznos veći od pripadajućeg on može, prema uslovima i u mjeri predviđenim pravnim propisima koje primjenjuje, da od nosioca druge države ugovornice nadležnom za plaćanje odnosnom licu zatraži odbijanje preplaćenog iznosa od isplata koje taj nosilac vrši istom licu. Nosilac druge države ugovornice vrši umanjene u mjeri kako to predviđaju pravni propisi koje on primjenjuje i na način kao da je on izvršio preplatu. Tako odbijen iznos doznačava drugoj državi ugovornici.

2. Ako je nosilac jedne države ugovornice isplatio akontaciju naknade za period u kome je korisnik imao pravo na naknadu u skladu sa pravnim propisima koje on primjenjuje, on može da zatraži od nosioca druge države ugovornice da se odbije iznos akontacije u skladu sa pravnim propisima koje primjenjuje taj nosilac, a od naknade koju on korisniku duguje za isti period. Nosilac druge države ugovornice odbija iznos i doznačava državi ugovornici koja je to zatražila.

Član 36

Isplata novčanih davanja

(1) Plaćanje bilo koje nadoknade u skladu sa ovim sporazumom vrši se u valuti one države ugovornice čiji nosilac vrši plaćanje i svako plaćanje na taj način predstavlja potpuno ispunjavanje obaveze zbog koje je i izvršeno.

(2) Ako je, u skladu sa ovim sporazumom, nadležni nosilac obavezan da izvrši plaćanje troškova nosiocu druge države ugovornice, dug će biti iskazan u valuti druge države ugovornice. Nosilac prve države ugovornice se oslobađa obaveze plaćanjem u svojoj valuti.

Član 37

Rješavanje sporova

(1) Nadležni organi država ugovornica zajednički će rješavati putem pregovora svaki spor u vezi sa tumačenjem ili primjenom ovog sporazuma.

(2) Ukoliko spor ne može da se riješi u skladu sa stavom 1 ovog člana u roku od šest mjeseci, prosljeđuje se zajedničkoj komisiji država ugovornica koja ga riješava u skladu sa osnovnim principima i duhom ovog sporazuma. Države ugovornice će zajednički utvrditi pravila koja se odnose na obrazovanje i metode rada, kao i članove ove komisije.

DIO V PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 38 Prelazne odredbe

- (1) Ovim sporazumom se ne utvrđuje pravo na davanja za period prije njegovog stupanja na snagu.
- (2) Za utvrđivanje prava na davanja prema ovom sporazumu uzimaju se u obzir svi periodi osiguranja koji su navršeni prema pravnim propisima jedne države ugovornice prije njegovog stupanja na snagu.
- (3) Nezavisno od stava 1 ovog člana, ovaj sporazum važi i za osigurane slučajeve koji su nastali prije njegovog stupanja na snagu.
- (4) Davanja koja pripadaju na osnovu ovog sporazuma isplatiće se, na zahtjev zainteresovanog lica, od dana stupanja na snagu ovog sporazuma, osim ako licu nije, na osnovu ranije utvrđenih prava, isplaćen iznos u cjelini.
- (5) Kada je zahtjev iz stave 4 ovog člana podnešen u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog sporazuma, davanje pripada od dana njegovog stupanja na snagu, bez obzira na rokove zastarevanja. Kada je zahtjev podnešen nakon isteka roka od dvije godine, davanje pripada od dana podnošenja zahtjeva.

Član 39 Potvrđivanje i stupanje na snagu

Ovaj sporazum podliježe potvrđivanju i stupa na snagu prvog dana trećeg mjeseca po isteku mjeseca u kojem je primljena zadnja od diplomatskih nota kojom države ugovornice obavještavaju jedna drugu da su okončale postupak potvrđivanja.

Član 40
Važenje i otkaz Sporazuma

Ovaj sporazum se zaključuje na neodređeno vrijeme. Svaka država ugovornica ga može u tekućoj kalendarskoj godini, u pisanoj formi, diplomatskim putem, otkazati s posljednjim danom te godine, pri čemu otkazni rok ne može biti kraći od šest mjeseci.

Član 41
Očuvanje stečenih prava

(1) U slučaju otkazivanja Sporazuma njegove odredbe se i dalje primjenjuju na stečena prava.

(2) U slučaju otkazivanja ovog sporazuma svi započeti postupci za ostvarivanje prava, koji još nijesu riješeni, rješavaće se u skladu sa odredbama ovog sporazuma.

U potvrdu ovoga opunomoćenici su potpisali ovaj sporazum i ovjerali pečatom.

Potpisano u Ankara 15.3 dana 2012 godine, u dva originala, na turskom, crnogorskom i engleskom jeziku, pri čemu su sva tri teksta podjednako vjerodostojna. U slučaju različitog tumačenja, mjerodavan će biti tekst na engleskom jeziku.

za Republiku Tursku

za Crnu Goru

Faruk ÇELİK

dr Suad NUMANOVIĆ

**Ministar rada i socijalne
sigurnosti**

**Ministar rada i socijalnog
staranja**